

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta (myöhemmin yritys vastuulaki) ja siihen liittyvistä laeista.

Olemme koonneet keskeisimmät huomiomme lausunnon alussa esitettävään yhteenvetoon. Yksityiskohtaiset huomiot yritys vastuulain pykälästä ja pykäläkohtaisista perusteluista on esitetty sen jälkeen pykäläjärjestyksessä (ml. kohta Esityksen pääasiallinen sisältö). Pykäläkohtaisiin kommentteihin on sisällytetty myös oikoluvulliset kommentit.

Pykälää koskevien huomioiden jälkeen olemme koonneet lausuntoon kommentit esitysluonnoksen esittelytekstistä sekä muista tausta-aineistoista, ml. esityksen vaikutusarvioista. Näihin kommentteihin ei muutamaa poikkeusta lukuunottamatta ole sisällytetty oikoluvullisia kommentteja.

Finnwatch on osallistunut HE-luonnoksen laatimista valmistelleen työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän toimintaan. Työryhmässä olemme esittäneet lukuisia kansallisia tiukennuksia yritys vastuulakiin sekä arvostelleet keväällä 2026 hyväksytyä Omnibus I -esitystä yritys vastuulainsäädännön merkittävästä heikentämisestä. Koska em. näkemyksemme on näin ollen jo tuotu työ- ja elinkeinoministeriön tietoon, keskitymme tässä lausunnossamme lähinnä lakiluonnosta koskeviin teknisiin kysymyksiin.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
Yhteenveto keskeisimmistä huomioista	4
Pykäläkohtaiset kommentit	4
Esityksen pääasiallinen sisältö.....	4
1 §. Huolellisuusvelvoite.....	5
2 §. Yritys.....	5
4 §. Määritelmät.....	6
6 §. Soveltaminen Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaansa pitäviin yrityksiin.....	6
7 §. Soveltaminen franchising- ja lisenssisopimuksen tehneeseen yritykseen.....	7
8 §. Soveltaminen finanssialalla toimiviin yrityksiin.....	7
9 §. Työntekijämäärän laskeminen.....	7
10 §. Hallintayhtiöiden vapauttaminen soveltamisalasta.....	8
11 §. Valtuutettu edustaja.....	8
13 §. Huolellisuusvelvoitteen toimintaketju.....	8
14 §. Haitalliset vaikutukset.....	9
17 §. Riskitekijät.....	11
18 §. Haitallisen vaikutuksen vakavuuden arviointi.....	11
19 §. Huolellisuusvelvoitteen sisällyttäminen toimintaperiaatteisiin ja riskienhallintajärjestelmiin.....	11
20 §. Haitallisten vaikutusten tunnistaminen ja arviointi.....	12
21 §. Perusteellisen arvioinnin tekeminen.....	12
24 §. Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lopettaminen.....	12
25 §. Yrityksen osallisuuden huomioiminen.....	13
26 §. Toimenpiteet haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi.....	13
27 §. Ennaltaehkäisevän ja korjaavan toimintasuunnitelman laatiminen.....	14
28 §. Investoinnit ja muutokset.....	14
30 §. Yhteistyön tekeminen.....	14
31 §. Sitoumukset liikekumppaneilta.....	15
32 §. Sitoumukset pk-yrityksiltä.....	15
33 §. Viimesijaiset keinot haitallisiin vaikutuksiin puuttumiseksi.....	15
34 §. Liikesuhteen keskeyttämiseen liittyvä arviointi.....	16
35 §. Tosiasiallisten haitallisten vaikutusten korjaaminen.....	16
38 §. Raportointi.....	16
39 §. Tietojen säilyttäminen.....	17
40 §. Huolellisuusvelvoitetta koskeva tuki konsernin tasolla.....	17
44 §. Valitusmenettely.....	17
46 §. Perustellun valituksen edellyttämät toimenpiteet.....	18
47 §. Ilmoitusmekanismi.....	18
48 §. Henkilöllisyyden luottamuksellisuuden säilyttäminen.....	18
51 §. Viranomaiselle ilmoittaminen.....	19
52 §. Toimenpiteet ilmoitusten johdosta.....	19
53 §. Tutkinnan käynnistäminen.....	20

54 §. Tietojensaanti yritykseltä ja liikekumppaneilta.....	20
56 §. Tarkastusten suorittaminen.....	20
58 §. Määräys toiminnan puutteiden korjaamiseksi.....	21
59 §. Muut hallinnolliset pakkokeinot.....	21
60 §. Uhkasakko.....	21
61 §. Huomautus.....	22
62 §. Rikkomusmaksu.....	22
64 §. Hallinnollisen seuraamuksen määrä.....	23
65 §. Hallinnollisen seuraamusmaksun määräämistä koskeva menettely.....	23
66 §. Seuraamusten arviointi.....	23
70 §. Muutoksenhaku.....	23
72 §. Valtuutetun edustajan tehtävät.....	24
74 §. Yhteistyö jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten välillä ja komission kanssa.....	24
75 §. Valvontaviranomaisten eurooppalainen verkosto.....	24
76 §. Valvonnan suorittaminen eräissä tilanteissa.....	24
77 §. Vahinkojen korvaaminen.....	25
79 §. Huomioiminen julkisissa hankinnoissa ja käyttöoikeussopimuksissa.....	25
Esitysluonnoksen tausta-aineistoja koskevat kommentit.....	25
Kansallisen lainsäädännön arviointi (3.3), alaluvut.....	25
Ehdotukset ja niiden vaikutukset (4), alaluvut.....	25
Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys (11), alaluvut.....	27

Yhteenvedo keskeisimmistä huomioista

- 7 § käsitteet “rojalti” ja “riippumattomuus” tulee määritellä.
- Virhe pykälässä 9 koskien työntekijöitä + sama virhe esityksen pääasiallista sisältöä kuvailevassa kohdassa.
- YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus tulee Saamelaiskäräjien esityksen mukaisesti lisätä yritysvastuulain soveltamisalaan kansallisena laajenuksena.
- 17 §:ssä riskitekijänä tulee huomioida myös paikallisen lainsäädännön taso.
- Haitallisen vaikutuksen vakavuuden arviointia koskevaan 18 §:ään tulee lisätä kuvaus vaikutuksen mittakaavasta ja luonteesta.
- Laissa kuvattaviin asianmukaisiin toimiin ei tule luoda keinotekoisia ja yritysvastuudirektiivin vastaisia hierarkioita (ks. kommentit pykäliin 27§, 28§, 30§).
- 51 §:ssä ilmoittajan henkilöllisyys on pidettävä salassa myös ilman tämän nimenomaista pyyntöä.
- Tilanteissa joissa yritys toistuvasti sivuuttaa viranomaisen huomautuksen samasta asiasta, viranomaisella tulee olla mahdollisuus määrätä huomautusta tuntuvampi seuraamus, kuten rikkomusmaksu.
- Niin yritysten kuin uhrien oikeusvarmuuden varmistamiseksi vahinkojen korvaamista koskevaan pykälään tulee lisätä erillinen nk. pakottava säännös.
- Laissa käytettävien käsitteiden yhdenmukaisuus niin lain sisäisesti kuin suhteessa CSRD-direktiiviin tulee vielä tarkistaa (yksityiskohtaisemmat esimerkit terminologiaan liittyvistä korjaustarpeista alla).
- Yritysvastuulaki asettaa yrityksille valtioiden velvollisuuksista itsenäisen velvollisuuden puuttua toimintansa suoriin ja epäsuoriin haitallisiin vaikutuksiin kaikissa toimintamaissa (Suomessa, muissa EU-maissa ja kolmansissa maissa). Edellä kuvattu lain toimintalogiikka tulee käydä selkeästi ilmi myös tausta-aineistoista.
- Lakiluonnokseen tulee tehdä oikoluku ja tarkistaa niin pykäläviittaukset kuin viittaukset yritysvastuudirektiiviin (yksityiskohtaisia kommentteja tähän liittyen alla).
- Oikoluku ja viittausten tarkistus tulee tehdä myös esitysluonnoksen tausta-aineistoihin.

Pykäläkohtaiset kommentit

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksen pääasiallista sisältöä koskevassa tekstissä on epätarkka lause (ks. myös kommenttimme koskien pykälää 9): “Sääntely soveltuisi yrityksiin, joilla on yli 5 000 työntekijää ja 1,5 miljardin euron liikevaihto.” Sääntelyä sovelletaan yritysvastuulain 5 §:n mukaisesti myös konsernitilanteissa, eli silloin kun yritys ei itse ylitä direktiivin soveltamisalan rajoja, mutta se on sellaisen konsernin perimmäinen emoyhtiö, joka ylittää rajat. Lisäksi tiettyihin yrityksiin sovelletaan pelkkiä liikevaihtoa koskevia rajoja (6 § ja 7 §). Finnwatch esittää esittelytekstissä olevan lauseen poistamista tai sen tarkentamista vastaamaan lain soveltamisalaa.

1 §. Huolellisuusvelvoite

Pykälän 1 momentin perusteluja koskevassa ensimmäisessä lauseessa on kirjoitusvirheitä. Kirjoitusvirhe on sanassa “yritysvastuudirektiivin” ja lauseessa on ylimääräiset sanat “velvoitteesta yrityksille”.

Samassa kappaleessa on epätarkkuus lauseessa “*Riskiperusteisuudella tarkoitettaisiin toimintaan liittyvien riskien tunnistamista ja toimenpiteiden kohdentamista ensisijaisesti vakavimpiin ja todennäköisimpiin haitallisiin vaikutuksiin ja niiden lähteisiin*”. Sanan “riskien” sijaan lauseessa tulisi käyttää yritysvastuulain mukaista sanaparia “haitallisten vaikutusten” (14 §) tai pidemmin “mahdollisten tai tosiasiallisten haitallisten vaikutusten” sekä yritysvastuulain mukaista (17 §) sanaa “riskitekijä”. Sanasta “riski” tulee luopua myös siksi, että yritysvastuulaissa käytetyn terminologian olisi tarkoituksenmukaista vastata mahdollisimman pitkälle kestävyysraportointidirektiivissä käytettyä terminologiaa. Kestävyysraportointidirektiivissä sana “riski” viittaa yrityksen taloudellisiin riskeihin, joihin yritysvastuulain mukainen huolellisuusvelvoite ei kiinnitä huomiota. Yhdenmukainen terminologia vähentää yritysten hallinnollista taakkaa ja auttaa ymmärtämään huolellisuusvelvoitteen ja siitä raportoinnin logiikkaa.

Finnwatch esittää, että lause korvataan muotoilulla “*Riskiperusteisuudella tarkoitettaisiin toimintaan liittyvien haitallisten vaikutusten tunnistamista, riskitekijöiden huomioimista ja toimenpiteiden kohdentamista ensisijaisesti vakavimpiin ja todennäköisimpiin haitallisiin vaikutuksiin ja niiden lähteisiin*”.

2 §. Yritys

Pykälän mukaan 5–7 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä osuuskunnat kuuluisivat lain soveltamisalaan tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Yksi tällainen poikkeus on osuuskunnat, joiden liikevaihdosta enemmän kuin puolet kertyy alkutuotannon hankinnasta. Kyseisen poikkeuksen perustelut ovat Finnwatchin näkemyksen mukaan epäselvät. Perustelujen mukaan “alkutuotannon hankinnalla tarkoitettaisiin esimerkiksi maidontuotannossa noudatettavaa osuuskuntarakennetta, jossa maitotilayrittäjät kuuluvat hankintaosuuskuntaan, joka tilittää heille maidon tuottajahinnan”. On epäselvää, miten tässä kuvattu hankintaosuuskunta eroaa alkutuotanto-osuuskunnasta.

Edelliseen kommenttiin liittyen pykälän 2 momentin perusteluissa käytetty “hankintatuottajan” käsite sekä määre “alkutuotannon hankinnan toimet” ovat merkitykseltään epäselviä (“Suomalaiset ruoantuottajaosuuskunnat ovat pääosin hankintatai sopimustuottajia” ja “Vastaavalla tavalla kuin estävyysraportoinnin osalta, ehdotetun momentin mukaan vähintään puolet asianomaisen osuuskunnan liikevaihdosta tulisi kertyä alku tuotannollisista tai alkutuotannon hankinnan toimista.”)

Finnwatch esittää, että alkutuotannon hankintaa koskeva poikkeus 2 §:n 2 momentissa poistetaan. Vaihtoehtoisesti vähintäänkin lain perusteluissa tulee voida nykyistä selkeämmin perustella, millaisia osuuskuntia ko. kohdassa tarkoitetaan.

Kirjoitusvirhe pykälän 1 momentin perusteluissa sanassa “alakohtaan” → “alakohtiin” sekä ilmaisussa ‘liitteessä I ja II luetellussa oikeudellisessa muodossa’ → “liitteissä I ja II luetelluissa oikeudellisissa muodoissa”

Pykälän 2 momentin perusteluissa lauseessa “Toisaalta osuuskunnat voisivat hyödyntää saatuja tietoja myös oman toimintansa kehittämisessä ja markkinoinnissa” on epäselvää, mihin “saatuja tietoja” viittaa.

Pykälän 2 momentin perusteluissa on kirjoitusvirhe sanassa “alakohta” → “alakohdan”.

4 §. Määritelmät

Kirjoitusvirhe pykälän 6 alakohdassa välimerkissä ; → :

Pilkkuvirhe pykälän 1 momentin perusteluissa “mukaan, jos” → “mukaan jos”

Momentin 5 kohdan perusteluissa on epätarkkuus. Lauseessa, jossa perustellaan sanan “edut” korvaamista “intressillä” viitataan ainoastaan “yrityksen toimintoihin” sen sijaan että siinä viitattaisiin “yrityksen, sen tytäryritysten ja sen liikekumppanien tuotteisiin, palveluihin ja toimintoihin”.

6 §. Soveltaminen Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaansa pitäviin yrityksiin

Kirjoitusvirhe pykälän perustelujen ensimmäisessä lauseessa “Euroopan unionin puolella” → “Euroopan unionin ulkopuolella”

Epäjohdonmukaisuus pykälän 2 momentin ja sen perustelujen välillä. Pykälän mukaan soveltamisen edellytykset perustuvat viimeistä tilikautta edeltävään tilikauteen. Perustelujen mukaan soveltamisen edellytykset perustuvat viimeiseen päättyneeseen tilikauteen.

Pykälän 1 momentin 1. ja 2. kohdissa soveltamisen edellytykset perustuvat molempiin (“viimeksi päättyneellä tilikaudella ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella”). Tästä huolimatta pykälän 3 momentin mukaan “lain soveltaminen yritykseen päättyy, jos 1 momentin 1 kohdassa säädetty raja-arvo lakkaa täyttymästä kahdella peräkkäisellä tilikaudella”. Kaikki viitteet tilikausiin tulee ko. pykälässä tarkistaa.

7 §. Soveltaminen franchising- ja lisenssisopimuksen tehneeseen yritykseen

7 § perusteluissa tulisi avata rojalti-sanana sisältöä. Direktiivissä sanalle ei ole annettu tarkkarajaisia määritelmiä vaan sillä voidaan olettaa tarkoittavan kaikenlaista aineettoman omaisuuden käytöstä saatavaa korvausta. Rojalti-sanalla voidaan siis viitata myös kansallisesti määriteltyihin käyttökorvauksiin sekä niihin rinnastuviin maksuihin. Kansallisen yritys vastuulain perusteluihin direktiivissä olevan rojalti-sanana tulkinnasta voidaan hakea sanoitusta esimerkiksi Verohallinnon ohjeista, ks. esim. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/finanssiala/rojaltin-ja-kayttokorvauksen-maksaminen/>

Myös pykälässä oleva sana "riippumaton" tulisi määritellä. Pykälän tarkoittama riippumattomuus on riippumattomuutta sääntelyn kohteena olevasta yrityksestä. Riippumattomuuden rajana voitaisiin pitää esimerkiksi 25 % omistusrajaa.

Perusteluissa oleva lause ("Säännöksiä sovellettaisiin 5 §:ää vastaavalla tavalla Suomessa rekisteröityihin yrityksiin.") on tarpeeton ja voi aiheuttaa epäselvyyttä. 5 § ei tarkenna 7 §:ssä määriteltyä soveltamisalaa miltään osin (5 § ei esimerkiksi avaa tarkemmin mitä Suomessa rekisteröityneellä yrityksellä tarkoitetaan). Sen sijaan 5 § sisältää raja-arvoja, joita ei sovelleta 7 §:ssä. Viittaus 5 §:ään on siis tarpeeton ja pahimmillaan sekaannusta aiheuttava.

Finnwatch esittää ko. lauseen muokkaamista muotoon "Säännöksiä sovellettaisiin Suomessa rekisteröityihin yrityksiin."

8 §. Soveltaminen finanssialalla toimiviin yrityksiin

Perusteluissa pilkkuvirhe, puuttuva piste, epä johdonmukaisuus välimerkkien käytössä (piste vai puolipiste momentin kohtien perusteluiden lopussa). Myös pykälän 2 momentissa pilkkuvirhe sekä ylimääräinen välilyönti.

9 §. Työntekijämäärän laskeminen

Pykälässä on merkittävä virhe (virheellinen kohta on alleviivattu) lauseessa "Lain soveltamisalaa arvioitaessa työntekijämäärään lasketaan yritykseen työsuhhteessa olevat työntekijät ja vuokratyöntekijät".

Lain yleinen soveltamisala määritellään 5 §:ssä. 5 § 1 momentin 2. kohta viittaa konsernitilanteisiin, ts. 2. kohdassa kuvatussa tilanteessa samaisen momentin 1 kohdan raja-arvoja sovelletaan konserniin. 9 §:ää luetaan yhdessä 5 §:n kanssa.

9 § tarkoituksena ei ole enää ottaa kantaa yleiseen soveltamisalaan vaan määritellä se, miten työntekijöiden määrä lasketaan (tämän osalta pykälän keskeinen sisältö liittyy siihen, että työntekijän tulee olla työsuhhteessa tai olla vuokratyöntekijä sekä siihen miten

osa-aikaiset työntekijät lasketaan työntekijöiksi). Koska 5 § 1 momentin 2 kohdasta seuraa, että työntekijöitä koskevia raja-arvoja on tietyissä tilanteissa tarkoitus soveltaa myös konsernitilanteessa, 9 § määritellyt työntekijät voivat olla työsuhteessa lain tarkoittamaan yritykseen tai he voivat olla myös työsuhteessa johonkin 5 § 1 mom 2. kohdassa tarkoitettuun konserniin kuuluvaan toiseen yritykseen. Siksi pykälässä nyt oleva sana "yritykseen" (lauseessa: "*Lain soveltamisalaa arvioitaessa työntekijämäärään lasketaan yritykseen työsuhteessa olevat työntekijät ja vuokratyöntekijät.*") on virheellinen ja direktiivin soveltamisalan vastainen.

Virhe on ollut hallituksen esitysluonnoksen laatimisesta vastanneen työryhmän tiedossa jo ennen HE-luonnoksen julkaisua. 9 §:n nykyinen muotoilu ei ole seurausta työryhmän keskusteluista tai työryhmän erimielisyyksistä vaan siitä, että aika pykälän viimeistelyssä loppui kesken eivätkä työmarkkinaosapuolten väliset keskustelut, joille pykälää koskevan ongelman ratkaiseminen oli delegoitu, toteutuneet.

Finnwatch esittää, että lause korjataan muotoon "Lain soveltamisalaa arvioitaessa työntekijämäärään lasketaan työsuhteessa olevat työntekijät ja vuokratyöntekijät".

Lisäksi Finnwatch katsoo, että lähetetyt työntekijät tulisi laskea mukaan myös vastaanottavan yrityksen työntekijöiksi.

10 §. Hallintayhtiöiden vapauttaminen soveltamisalasta

Pykälän 2 momentissa lueteltuihin velvoitteisiin, jotka tytäryrityksen tulee täyttää perimmäisen emoyhtiön puolesta jotta vapauttaminen olisi mahdollista, tulee direktiivin mukaisesti lisätä yritysvastuulain lukuun 3 sisältyvät valituksia ja ilmoituksia koskevat velvollisuudet.

Kyseisen momentin perusteluissa pykäläviitteet on korjattava vastaamaan pykälää. Nyt perusteluissa todetaan että vapautuksen edellytyksenä olisi, että tytäryritys on nimetty täyttämään 15-32 ja 34 §:ssä säädetyt velvoitteet, mutta pykälässä viitataan 16–43 §:in.

11 §. Valtuutettu edustaja

Kirjoitusvirhe pykälän 3 momentin perusteluissa sanassa "Pykälään" → "Pykälän"

13 §. Huolellisuusvelvoitteen toimintaketju

Pykälän nimestä "Huolellisuusvelvoitteen toimintaketju" tulee poistaa tarpeettomana sana "huolellisuusvelvoitteen". Lain tarkoittama toimintaketju viittaa yrityksen arvoketjun osiin, ei huolellisuusvelvoitteeseen.

Pykälän perusteluissa olevassa lauseessa (*“Direktiivin täytäntöönpanossa käytettäisiin sääntelyn selkeyden vuoksi tuotantoketju-sanana sijaan direktiivistä poikkeavaa arvoketjun käsitettä kuvaamaan toimintaketjun käsitteeseen kuuluvia yrityksen arvoketjun upstream-että downstream-osa.”*) mainitaan, että kansallisessa laissa käytettäisiin “direktiivistä poikkeavaa” arvoketjun käsitettä. Kyse ei kuitenkaan ole direktiivistä poikkeamisesta vaan direktiivin suomennoksen korjaamisesta. Alkuperäisessä direktiivissä ei käytetä sanaa “tuotantoketju”. Vastaavalla, neutraalilla tavalla kansallisessa laissa on korjattu direktiivin suomenkielistä käännöstä esim. 31 §:n perusteluissa. Finnwatch ehdottaa, että lause muutetaan muotoon “Direktiivin täytäntöönpanossa käytettäisiin sääntelyn selkeyden vuoksi tuotantoketju-sanana sijaan arvoketju-käsitettä kuvaamaan toimintaketjun käsitteeseen kuuluvia yrityksen arvoketjun upstream- ja downstream-osa.”

Pykälän perusteluissa oleva lause *“Yritysvastuudirektiivi sisältää kuitenkin tarkemman määrittelyn millaiset toiminnot kuuluisivat sääntelyn mukaiseen toimintaketjun käsitteeseen.”* on epätarkka. Yritysvastuudirektiivi ei tarkasti määrittele toimintoja, jotka kuuluvat yrityksen upstream-arvoketjuun. Upstream-arvoketjun osalta yritysvastuudirektiivi tarjoaa esimerkkejä, joita upstream-arvoketjuun kuuluu. Direktiivi toteaa (alleiviivaus Finnwatchin): *“Toimintaketjujen olisi katettava yrityksen alkupään liikekumppaneiden toiminnot, jotka liittyvät yrityksen tuotteiden tuotantoon tai palvelujen tarjoamiseen, mukaan lukien raaka-aineiden, tuotteiden tai tuotteiden osien suunnittelu, louhinta, hankinta, valmistus, kuljetus, varastointi ja toimittaminen ja tuotteiden tai palvelun kehittäminen”*. Upstream-arvoketju kuuluu siis kaikilta osin direktiivin piiriin ja direktiivi listaa vain esimerkkejä toiminnoista. Downstream-arvoketjun osalta direktiivi määrittelee tarkemmin mitä toimintaketju-käsite sisältää. Direktiivin mukaan downstream-arvoketjun osalta toimintaketju kattaa *“toiminnot, jotka liittyvät tuotteen jakeluun, kuljetukseen ja varastointiin, jos liikekumppanit toteuttavat näitä toimintoja yritykselle tai yrityksen puolesta.”*

Finnwatch esittää, että lause muutetaan muotoon “Yritysvastuudirektiivi antaa esimerkkejä siitä millaiset toiminnot kuuluvat sääntelyn mukaiseen toimintaketjun käsitteeseen upstream-arvoketjun osalta. Yrityksen koko upstream-arvoketju sisältyy toimintaketjun käsitteeseen. Downstream-arvoketjun osalta yritysvastuudirektiivi määrittelee tarkemmin mitkä toiminnot kuuluvat toimintaketjun käsitteeseen.”

Perusteluissa olevaan lauseeseen “Näihin toimintoihin lukeutuisivat raaka-aineiden, tuotteiden tai tuotteiden osien suunnittelu, louhinta, hankinta, valmistus, kuljetus, varastointi ja toimitus sekä tuotteen tai palvelun kehittäminen.” tulee lisätä sanat “esimerkiksi” tai “muun muassa”. Kuten edellä on esitetty, lista on direktiivissä avoin, ts. siinä listatut toiminnot ovat esimerkkejä yrityksen upstream-arvoketjusta.

14 §. Haitalliset vaikutukset

Sekä pykälässä että sen perusteluissa viittauksista direktiivin liitteen osan 1 jaksoon 2 puuttuu usein sana “pöytäkirjat”. Liitteen osan 1 jaksossa 2 lueteltujen instrumenttien joukossa on yleissopimusten lisäksi myös pakollista työtä koskevan yleissopimuksen pöytäkirja.

Yritysvastuulain HE-luonnosta laatinut työryhmä kuuli työnsä aikana myös Saamelaiskäräjiä. Saamelaiskäräjien näkökulmasta merkittävä puute on, että YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus (UNDRIP) ei sisälly direktiivin liitteeseen. Julistus muodostaa keskeisen kansainvälisen viitekehyksen alkuperäiskansojen oikeuksien tulkinnalle ja sisältää muun muassa vapaan, ennakkotietoon perustuvan suostumuksen (FPIC) periaatteen sekä vahvistaa alkuperäiskansojen erityisiä oikeuksia maahan, luonnonvaroihin ja kulttuuriin. Finnwatch katsoo, että UNDRIP tulisi lisätä yritysvastuulain soveltamisalaan kansallisesti. Vähintäänkin tämän pykälän perusteluissa tulisi tuoda esiin, yritysvastuudirektiivin esitöiden tapaan (kohdat 33 ja 42), että yritykset voivat joutua tapauskohtaisesti ottamaan huomioon muitakin kansainvälisiä normeja kuin liitteessä luetellut, kuten UNDRIP ja esimerkiksi Geneven sopimukset.

Pykälän 2 momentissa on pilkkuvirhe.

Pykälän perusteluissa on epätarkkuuksia. Haitalliset ympäristövaikutukset määräytyvät pääsääntöisesti liitteen osan II perusteella, mutta eivät kuitenkaan pelkästään sen perusteella vaan myös liitteen osan 1 jakson 1 kohtien 15 ja 16 perusteella. Finnwatch esittää sanan “pääsääntöisesti” lisäämistä ko. lauseeseen.

Lisäksi perusteluissa todetaan, että “Liitteen yhdenmukainen soveltaminen on merkityksellistä myös sen kannalta, että direktiivi soveltuu kolmansien maiden yrityksiin, jotka voivat toimia useassa eri valtiossa ja kuulua eri unionin jäsenvaltion [sic] vastaavan huolellisuusvelvoitetta koskevan sääntelyn piiriin”. Sen sijaan että viitataan “vastaavaan huolellisuusvelvoitetta koskevaan sääntelyyn” tulisi viitata tarkemmin yritysvastuudirektiiviin perustuviin ko. direktiivin kansallisiin täytäntöönpanolakeihin. Myös sitaattiin sisältyvä kirjoitusvirhe tulee korjata.

Myös pykälän 1 momentin perusteluissa on kirjoitusvirhe sanassa “tarkoittamina” → “tarkoittamana”.

Pykälän 4 momentin 1–3 kohdissa lueteltujen edellytysten, joiden tulee täytyä jotta liitteen osan 1 jaksossa 2 lueteltujen sopimuksissa ja pöytäkirjoissa vahvistettujen oikeuksien rikkominen voisi johtaa haitalliseen ihmisoikeusvaikutukseen, lisäarvo jää kyseenalaiseksi. Kansainvälisten yritysvastuunormien mukaan yrityksillä voi olla haitallisia vaikutuksia kaikkiin ihmisoikeuksiin ja kohtuullisen ennakoitavuuden edellytys on sisäänrakennettu huolellisuusvelvoitteisiin. Sen sijaan, että kohtien 1–3 mukaiset edellytykset toisivat lisäarvo ne lisäävät sääntelyn tulkinnanvaraisuutta ja ohjaavat yritysten resursseja selvitystyöhön, jonka tarkoitus on varmistaa, ovatko tietyt vaikutukset sääntelyn piirissä sen sijaan, että yritykset käyttäisivät resurssejaan vaikutusten hallitsemiseen. Finnwatch esittää ko. kohdassa lueteltujen edellytysten poistamista lakiesityksestä. Vaihtoehtoisesti esitämme, että perusteluissa tuotaisiin selkeästi esiin esimerkiksi se, että sellaisia ihmisoikeuksia, joita voidaan loukata vain valtion toimesta ilman yritysten osallistumista, ei ole lakia valmistaessa pystytty tunnistamaan.

17 §. Riskitekijät

Pykälän 2 momentin viimeistä lausetta tulisi täydentää. Lause (*“Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin maantieteellisiin ja tilannesidonnaisiin riskeihin kuuluisi myös kyseisen haitallisen vaikutuksen tyyppiin liittyvä paikallinen lain valvonnan taso.”*) sisältää nykyisessä muodossaan viittauksen vain lain valvonnan tasoon. Valvonnan lisäksi vielä olennaisempaa riskien arvioinnissa on itse lain taso, esimerkiksi se vastaako yrityksen, sen tytäryhtiön tai sen alihankkijan toimintamaan lainsäädäntö kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Finnwatch esittää, että lause korjataan muotoon “Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin maantieteellisiin ja tilannesidonnaisiin riskeihin kuuluisi myös kyseisen haitallisen vaikutuksen tyyppiin liittyvä paikallisen lain ja sen valvonnan taso.”

18 §. Haitallisen vaikutuksen vakavuuden arviointi

Pykälässä pyritään yhdistämään kaksi direktiivin määritelmää, mutta näin tehtäessä osa vaikutuksen vakavuuden arvioinnissa oleellisista muuttujista on jäänyt huomiotta. Lopputuloksena ehdotetun lain mukaiset kriteerit vaikutuksen vakavuuden arvioimiselle eivät ole yhdenmukaisia yritysvastuudirektiivin, kansainvälisten yritysvastuustandardien tai EU:n kestävyysraportointisääntelyn kanssa. Kaikissa edellä mainituissa instrumenteissa vaikutuksen vakavuutta arvioidaan vaikutuksen mittakaavan, laajuuden ja korjaamattomuuden perusteella. Mittakaavaa arvioidaan vaikutuksen merkittävyyden (engl. gravity) perusteella, laajuutta esimerkiksi sen perusteella, miten montaa ihmistä vaikutukset koskettavat ja korjaamattomuutta esimerkiksi sen perusteella, ovatko vaikutuksen kohteena olevat ihmiset palautettavissa vaikutusta edeltäneeseen tilaan. Kestävyysraportointiin liittyen EFRAGin kaksoisolennaisuusanalyysin toimeenpano-oppaassa annettu esimerkki mittakaavan arvioinnista puolestaan on perustarpeiden, kuten koulutuksen tai toimeentulon, saatavuuden loukkauksen merkittävyys vaikutuksen kohteena olevalle henkilölle tai ryhmälle. Ehdotuksen mukaan vaikutuksen vakavuutta arvioitaisiin kuitenkin vain sen laajuuden ja korjaamattomuuden perusteella, eli vaikutuksen mittakaavaa ei arvioinnissa otettaisi huomioon. Finnwatch esittää, että mittakaava eli vaikutuksen merkittävyys lisätään pykälän alakohtiin.

Finnwatch katsoo, että lause “luonteeltaan vakavia ovat erityisesti vaikutukset, jotka aiheuttavat haittaa ihmisten elämälle, terveydelle tai vapaudelle” tulee siirtää pykälään direktiivin mukaisesti. Ko. lauseessa on perusteluissa myös pilkkuvirhe.

19 §. Huolellisuusvelvoitteen sisällyttäminen toimintaperiaatteisiin ja riskienhallintajärjestelmiin

Pykälässä 19 tulisi käyttää koko ajan samaa sanaa "huolellisuusvelvoite" ilman ylimääräisiä määreitä. Pykälän lauseessa *“Yrityksellä on myös oltava sellainen huolellisuusvelvoitetta koskeva toimintapolitiikka, jolla varmistetaan riskiperusteisen huolellisuusvelvoitteen toteuttaminen.”* oleva tarpeeton sana “riskiperusteisen” tulisi poistaa. Pykälässä puhutaan koko ajan 1 §:ssä tarkoitettusta huolellisuusvelvoitteesta joka on jo itsessään

riskiperustainen. Lakitekstissä ei tulisi käyttää tarpeettomia määreitä, jotka voivat aiheuttaa epäselvyyttä pykälän tarkoituksen tulkinnassa. Finnwatch esittää, että em. lause korjataan muotoon “Yrityksellä on myös oltava sellainen huolellisuusvelvoitetta koskeva toimintapolitiikka, jolla varmistetaan huolellisuusvelvoitteen toteuttaminen.”

20 §. Haitallisten vaikutusten tunnistaminen ja arvioiminen

Pykälän perusteluissa käytetään sanaa “riski” vaikka kyse on “vaikutuksista”. Kuten edellä, ehdotamme sanan “riski” korvaamista sanalla “haitallinen vaikutus” (tai “mahdollinen haitallinen vaikutus”). Käytetty terminologia olisi silloin yhdenmukaista kestävyysraportointisääntelyn ja yritys vastuulain muiden pykälien kanssa.

Pykälän 1 momentin perusteluissa viitataan virheellisesti yritys vastuudirektiivin selitysoosan 40 kohtaan. Viitattu lause sisältyy kuitenkin selitysoosan 41 kohtaan. Finnwatch ei ole systemaattisesti tarkistanut lakiesitykseen sisältyviä viittauksia direktiiviin, mutta nostamme kommentteissa satunnaistarkastelussa esiin nousseet virheet. Lakia viimeisteltäessä kaikki viittaukset olisi vielä hyvä tarkastaa.

Kirjoitusvirhe pykälän 3 momentin perusteluissa sanassa “tyrät yritystensä” → “tytäryritystensä”

21 §. Perusteellisen arvioinnin tekeminen

Pykälän perusteluissa on kirjoitusvirhe sanassa “hallinnolliselta” → “hallinnollisen”.

Pykälän 3 momenttia koskevissa perusteluissa on kirjoitusvirhe lauseessa “*Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa yritykset ovat tunnistaneet ja arvioineet yhtä todennäköisiä tai yhtä vakavia haitallisia vaikutuksia useilla aloilla tai alueilla, niille olisi annettava mahdollisuus priorisoida sellaisten haitallisten vaikutusten arviointi, joihin liittyy suoria liikekumppaneita*”. Lauseen voisi jakaa kahteen osaan esimerkiksi seuraavasti: “*Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa yritykset ovat tunnistaneet ja arvioineet yhtä todennäköisiä tai yhtä vakavia haitallisia vaikutuksia useilla aloilla tai alueilla. Tällaisessa tapauksessa niille annettaisiin mahdollisuus priorisoida sellaisten haitallisten vaikutusten arviointi, joihin liittyy suoria liikekumppaneita.*”

24 §. Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lopettaminen

Sekä pykälän 1 että 2 momentin perusteluissa on ylimääräinen sana kohdassa “ja tai”. Sana “ja” tulisi poistaa.

Pykälän 1 momentin perusteluissa on lisäksi kirjoitusvirhe sanassa “jos” → “joissa”

Itse pykälän lopusta puuttuu piste.

25 §. Yrityksen osallisuuden huomioiminen

Pykälän 25 perusteluteksti on hieman vaikeaselkoinen. Lauseet ovat pitkiä ja niissä soveltamisalaan kuuluvaan yritykseen viitataan välillä yksikössä ja välillä monikossa. Välillä lauseessa viitataan tytäryhtiöön, välillä ei, mikä luo epä johdonmukaisuutta osallisuuden kuvaukseen. Lauseessa ei myöskään avata mihin kansainväliseen kehykseen tekstissä viitataan. Tekstissä käytettyjen suomenkielisten määritelmien yhteyttä vakiintuneisiin kansainvälisiin yritysstandardeihin avaisi myös osallisuuskehikon englanninkielisten termien (*cause*, *contribute*, *directly linked to*) käyttäminen. Finnwatch huomauttaa myös, että yrityksen osallisuudessa sen tytäryhtiön aiheuttamiin haitallisiin ihmisoikeusvaikutuksiin ei koskaan voi olla kyse *directly linked to* -tilanteesta.

Finnwatch ehdottaa tekstin selkeyttämistä ja korjaamista esimerkiksi seuraavaan muotoon:

“Direktiivin selitysosan 45 kohdassa on selitetty yrityksen osallisuuden tason määrittämistä. Osallisuuden tasot on määritelty YK:n ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa koskevien ohjaavien periaatteiden kautta, joihin viitataan termillä “kansainvälinen kehys”. Selitysosan mukaisesti yrityksen olisi toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä ehkäistääkseen tai lieventääkseen haitallisia vaikutuksia, jotka se on aiheuttanut itse (kansainvälisessä kehyksessä tarkoitettu ns. haitallisen vaikutuksen ”aiheuttaminen”, engl. *cause*) tai yhdessä tytäryrityksensä tai liikeyhteistyönsä kanssa (kansainvälisessä kehyksessä tarkoitettu ns. ”myötävaikuttaminen” haitallisen vaikutuksen syntymiseen, engl. *contribute*). Sanottu soveltuisi siitä riippumatta, osallistuvatko myös yrityksen toimintaketjun ulkopuoliset kolmannet osapuolet kyseessä olevan haitallisen vaikutuksen aiheuttamiseen. Haitallisen vaikutuksen yhteinen aiheuttaminen ei rajoittuisi yrityksen ja sen tytäryrityksen tai liikeyhteistyön yhtäläiseen osallisuuteen haitallisen vaikutuksen synnyssä, vaan sen olisi katettava kaikki tapaukset, joissa yrityksen toimet tai laiminlyönnit aiheuttavat haitallisen vaikutuksen yhdessä tytäryrityksen tai liikeyhteistyönsä toimien tai laiminlyöntien kanssa. Mukaan luettaisiin myös tapaukset, joissa yritys merkittävästi edistää tilannetta, jossa sen tytäryhtiö tai liikeyhteistyönsä aiheuttaa haitallisen vaikutuksen, tai kannustaa tytäryhtiötään tai liikeyhteistyönsä tähän, kuitenkin siten, että vähäistä tai merkityksetöntä myötävaikutusta ei laskettaisi. Jos yritys ei aiheuta haitallisia vaikutuksia toimintaketjussaan itse tai yhdessä muiden kanssa, vaan haitallisen vaikutuksen aiheuttaa vain yrityksen toimintaketjuun kuuluva liikeyhteistyönsä (kansainvälisessä kehyksessä tarkoitettu ns. suora yhteys haitalliseen vaikutukseen, engl. *directly linked to*), yrityksen olisi edelleen pyrittävä käyttämään vaikutusvaltaansa ehkäistääkseen tai lieventääkseen liikeyhteistyönsä aiheuttamia haitallisia vaikutuksia tai lisäämään vaikutusvaltaansa, jotta se voisi tehdä näin.”

26 §. Toimenpiteet haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi

Pykälän 2 momentin perusteluista puuttuu “ne” lauseesta “jos soveltuvat kyseiseen haitalliseen vaikutukseen”.

27 §. Ennaltaehkäisevän ja korjaavan toimintasuunnitelman laatiminen

Pykälän perustelujen lauseesta “Pykälän 1 momentin mukaan yrityksen olisi laadittava ja pantava täytäntöön ennaltaehkäisevä toimintasuunnitelma, jos haitallista vaikutusta ehkäisevien toimenpiteiden luonne tai monimutkaisuus edellyttävät.” puuttuu sana “sitä” → “Pykälän 1 momentin mukaan yrityksen olisi laadittava ja pantava täytäntöön ennaltaehkäisevä toimintasuunnitelma, jos haitallista vaikutusta ehkäisevien toimenpiteiden luonne tai monimutkaisuus sitä edellyttävät.”

Perusteluissa oleva lause “Tämän voidaan tulkita tarkoittavan, että ennaltaehkäisevä toimintasuunnitelma olisi laadittava, jos sellainen soveltuu kyseessä olevan haitallisen vaikutuksen ehkäisemiseen tai lieventämiseen eikä haitallista vaikutusta ole voitu jo ehkäistä tai lieventää riittävästi muilla mahdollisilla soveltuvilla keinoilla.” tulisi poistaa tarpeettomana ja suunnitelman tarkoitusta hämärtävänä. Ennaltaehkäisevä toimintasuunnitelma ei itsessään sovellu haitallisen vaikutuksen ehkäisemiseen tai lieventämiseen eikä suunnitelman laatiminen edellytä ensin muiden soveltuvien keinojen käyttämistä. Tilanne joissa suunnitelmaa tarvitaan on jo selitetty pykälän 1 momentissa.

Pykälän kaksi viimeistä momenttia tulee yhdistää yhdeksi momentiksi. Lauseet: “Yritys voi laatia toimintasuunnitelman yhteistyössä jäljempänä 42 §:ssä tarkoitettujen toimialakohtaisten aloitteiden tai sidosryhmien yhteisaloitteiden kanssa.” ja “Toimintasuunnitelma on mukautettava yrityksen toimintaan, sen tytäryrityksen toimintaan ja toimintaketjuihin.” liittyvät suoraan toisiinsa, ja siksi niiden tulee olla osa samaa momenttia.

28 §. Investoinnit ja muutokset

Pykälän perustelujen mukaan “luettuna yhdessä 26 §:n 1 momentin johtolauseen kanssa sanottua olisi tulkittava niin, että tarkoitettuja toimenpiteitä olisi tehtävä, jos ne soveltuvat kyseisen mahdollisen haitallisen vaikutuksen ehkäisemiseen tai lopettamiseen eikä haitallista vaikutusta ole jo voitu ehkäistä tai lopettaa muilla mahdollisilla soveltuvilla keinoilla”. Lause antaa virheellisesti kuvan, että investoinnit ja muutokset olisivat ns. viimesijainen keino johon tulee ryhtyä vain jos muut keinot eivät ole olleet riittäviä. Kuitenkin on mahdollista, että joissain tilanteissa investoinnit ja muutokset ovat ainoa tai välttämätön keino vaikutuksen ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. On tarkoituksenmukaista ohjata yritykset käyttämään parhaiten kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvia keinoja luomatta keinotekoista hierarkiaa keinojen välille. Finnwatch esittää, että lause poistetaan.

Pykälän 2 momentin perusteluissa on kirjoitusvirhe sanassa “parannukset” → “parannusten”.

30 §. Yhteistyön tekeminen

Pykälän perusteluissa on virhe kohdassa “Säännöksellä tarkoitettaisiin yhteistyön tekemistä sellaisissa tilanteissa, jossa [sic] se soveltuu kyseessä olevan haitallisen vaikutuksen ehkäisemiseen tai lieventämiseen eikä haitallista vaikutusta ole jo voitu ehkäistä tai lieventää

riittävästi muilla mahdollisilla soveltuvilla keinoilla.” Lause antaa virheellisesti kuvan, että yhteistyön tekeminen olisi ns. viimesijainen keino johon tulee ryhtyä vain jos muut keinot eivät ole olleet riittäviä. Kuitenkin on mahdollista, että joissain tilanteissa yhteistyö on ainoa tai välttämätön keino vaikutuksen ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi. On tarkoituksenmukaista ohjata yritykset käyttämään parhaiten kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvia keinoja luomatta keinotekoisia hierarkiaa keinojen välille. Lisäksi ko. kohdassa puhutaan virheellisesti vaikutuksen ehkäisemisestä tai lieventämisestä vaikutuksen ehkäisemisen ja lopettamisen sijaan. Finnwatch esittää, että lauseen loppuosa poistetaan → “Säännöksellä tarkoitettaisiin yhteistyön tekemistä sellaisissa tilanteissa, joissa se soveltuu kyseessä olevan haitallisen vaikutuksen ehkäisemiseen tai lopettamiseen.”

Pykälän perustelujen viimeisessä kappaleessa on kirjoitusvirheitä ja puuttuvia sanoja kohdissa “artiklan sisältämien poikkeuksen kumulatiiviset edellytykset” ja “artiklan kehikon sisällä kilpailulle aiheutuvia haittoja sopimuksesta saatavia hyötyjä punnitsemalla”.

31 §. Sitoumukset liikekumppaneilta

31 § viitatuilla käytännesäännöillä ei viitata mihin tahansa käytännesääntöihin vaan nimenomaan 19 § tarkoitettuihin käytännesääntöihin. Em. syytä on epä johdonmukaista, että 31 §:n ensimmäisen momentin 1. kohdassa ei ole pykäläviittausta 19 §:ään vaikka kaikissa muissa saman momentin kohdissa on vastaavat lakiviittaukset.

Finnwatch esittää, että kohta korjataan muotoon “1) noudattavansa yrityksen 19 § tarkoitettuja käytännesääntöjä”. Vastaava korjaus tulee tehdä myös pykälän perusteluihin.

Perusteluissa lause “Säännös tarkoittaisi, että yritys on vain velvoitettu tarvittaessa hakemaan sitoumuksia liikekumppanilta, sillä niiden saaminen voi riippua myös muista olosuhteista.” on vaikeaselkoinen. Sanajärjestyksessä on ongelmia eikä lauseen loppupään tarkoitus ole selkeä. Finnwatch ehdottaa lauseen poistamista.

32 §. Sitoumukset pk-yrityksiltä

Pykälän perusteluissa viitataan virheellisesti yritys vastuudirektiivin 6 artiklaan. Viite tulee korjata. Oikea viite on nähdäksemme 10 artiklan 5 kohdan toinen alakohta sekä 11 artiklan 6 kohdan toinen alakohta.

33 §. Viimesijaiset keinot haitallisiin vaikutuksiin puuttumiseksi

Pykälän perusteluissa olevaa lausetta (“Pykälässä ehdotetut viimesijaiset keinot eivät tarkoita, että haitallisen vaikutuksen olisi tosiasiallisesti lakattava, jotta yritys olisi toiminut lain edellyttämällä tavalla.”) tulisi muokata. Suurimmassa osassa tapauksista, joissa yritys noudattaa yritys vastuulain mukaista huolellisuusvelvoitetta haitallinen vaikutus lakkaa myös tosiasiallisesti. Lauseessa yhteys viimesijaisten keinojen ja haitallisten vaikutusten

lakkaamisen välillä jää myös epäselväksi. Finnwatch esittää, että lause muutetaan muotoon “Pykälässä ehdotettujen viimesijaisten keinojen toteuttaminen ei välttämättä tarkoita, että haitallisen vaikutuksen olisi tosiasiallisesti lakattava, jotta yritys olisi toiminut lain edellyttämällä tavalla.”

34 §. Liikesuhteen keskeyttämiseen liittyvä arviointi

Sekä pykälän 3 momentissa että sen perusteluissa puhutaan ainoastaan vaikutusten ehkäisemisestä, lieventämisestä tai lopettamisesta – mutta ei korjaamisesta. Yrityksen on edellytysten täytyessä kuitenkin myös korjattava liikesuhteen keskeyttämisestä aiheutuvat haitalliset vaikutukset. Korjaaminen tulee ottaa ko. kohtaan mukaan → ehkäisemiseksi, lieventämiseksi, lopettamiseksi, minimoimiseksi ja korjaamiseksi (tai vaihtoehtoisesti “ehkäisemiseksi, lopettamiseksi ja korjaamiseksi” sillä 24 §:n mukaan ehkäiseminen kattaa lieventämisen ja lopettaminen minimoimisen).

35 §. Tosiasiallisten haitallisten vaikutusten korjaaminen

Pykälän perusteluissa tulisi tehdä eksplisiittinen viittaus osallisuuskehikkoon eli yritysvastuulain 25 §:ään. Viittaus voidaan tehdä esimerkiksi lisäämällä ko. pykälän perusteluihin toiseksi lauseeksi lause: “*Edellä mainittu yrityksen osallisuus koskien yksin aiheuttamista (engl. cause) tai yhdessä aiheuttamista (engl. contribute) määritellään lain 25 §:ssä.*”

Perusteluissa olevassa lauseessa “*Korjaavien toimenpiteiltä edellyttäisiin asianmukaisuutta yritysvastuudirektiivin 11 artiklan 3 kohdan h alakohdan ja 13 artiklan 3 kohdan d alakohdan tarkoittamalla tavalla.*” on kirjoitusvirhe sanassa “Korjaavien” → “Korjaavilta”.

Perustelujen lauseessa “*Myös valvontaviranomaisella olisi 58 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella mahdollisuus määrätä myös ehdotetussa pykälässä tarkoitettujen korjaavien toimenpiteiden suorittamisesta.*” on virheellinen pykäläviittaus. Lause viittaa 59 §:ään 1 momentin 4 kohtaan.

38 §. Raportointi

Pykälän perusteluissa on kirjoitusvirhe sanoissa “vuosittaisen selvityksen” → “vuosittainen selvitys”.

39 §. Tietojen säilyttäminen

Finnwatch katsoo, että yrityksen olisi säilytettävä huolellisuusvelvoitteen täyttämiseksi toteutettuja toimenpiteitä koskevat asiakirjat ja todisteet vähintään 10 vuoden ajan tällaisten asiakirjojen laatimisesta tai saamisesta.

40 §. Huolellisuusvelvoitetta koskeva tuki konsernin tasolla

Pykälässä ja perusteluissa viitataan tytäryhtiön vahingonkorvausvastuuseen eri tavoin. Pykälässä viitataan 5 lukuun, perusteluissa 77 §. Finnwatch ehdottaa, että viittaukset yhdenmukaistetaan eli viitataan kaikissa kohdissa 77 §:ään.

44 §. Valitusmenettely

Pykälässä ja perusteluissa sanan "toimintaketjuihin" tulisi olla yksikössä → "toimintaketjuun".

Pykälän perustelujen ensimmäinen lause ("Yritysvastuudirektiivin 14 artiklassa säädetään ilmoitusmekanismista ja valitusmenettelystä, joiden nojalla yrityksellä on oltava käytössään menettely, jolla yritykselle voidaan tehdä suoraan valituksia tai ilmoituksia...) on tarpeettoman monimutkainen. Finnwatch esittää sen muuttamista seuraavasti: "Yritysvastuudirektiivin 14 artiklan nojalla yrityksellä on oltava käytössään menettely, jolla yritykselle voidaan tehdä suoraan valituksia tai ilmoituksia..."

Perusteluissa viitataan myös yhdessä kohtaa nähdäksemme virheellisesti direktiiviin lain sijaan: "Jos kyseisen direktiivin aineelliseen soveltamisalaan kuuluvaa union tai kansallisen lainsäädännön rikkomista voidaan pitää haitallisena vaikutuksena ja ilmoituksen tekevä henkilö on yrityksen työntekijä, johon haitallinen vaikutus suoraan kohdistuu, kyseinen henkilö voi käyttää molempia menettelyjä eli tämän [direktiivin → lain] mukaista valitusmekanismia ja direktiivin (EU) 2019/1937 mukaista sisäistä ilmoitusmenettelyä." Myös viittauksen direktiiviin (EU) 2019/1937 voisi nähdäksemme korvata viittauksella kansalliseen lakiin (1171/2022).

Perustelujen ensimmäisen kappaleen viimeinen lause on epäselvä jo direktiivin suomennoksessa, josta se on nostettu. Finnwatch esittää sen muuttamista seuraavasti: "Direktiivin selitysosan 59 kohdan mukaan yritysten olisi varmistettava, että sidosryhmät voivat käyttää ilmoitusmekanismeja ja valitusmenettelyjä ottaen asianmukaisesti huomioon asiaankuuluvat esteet." → "Direktiivin selitysosaa 59 kohdan mukaan yritysten olisi varmistettava, että ilmoitusmekanismit ja valitusmenettelyt ovat helposti sidosryhmien saatavilla, ja niin tehdessään otettava asianmukaisesti huomioon asiaan vaikuttavat esteet." Vrt. engl. "Companies should ensure accessibility of the notification mechanisms and complaint procedures for stakeholders, taking due account of relevant barriers."

Ehdotamme myös muutoksia lauseeseen “Helposti saatavilla olevalla menettelyllä tarkoitettaisiin sen käytön ja löytämisen vaivattomuutta” pykälän 2 momentin perusteluissa, ja sen siirtämistä vasta lauseen “*Direktiivin selitysosan 59 kohdan mukaan ilmaisu “oikeudenmukainen, julkisesti ja helposti saatavilla oleva, ennakoitava ja läpinäkyvä” olisi ymmärrettävä sellaisena kuin se on YK:n ohjaavien periaatteiden periaatteessa 31....*” jälkeen. Siirrettäväksi esittämämme lause perustuu ko. ohjaavaan periaatteeseen 31, ja siksi on loogisempaa, että ko. lause tulee vasta tämän ylätasoin tulkintaohjeen jälkeen. Lausetta on myös tarpeen muuttaa sillä nyky muodossaan se ei vastaa ohjaavan periaatteen 31 sisältöä. Ehdotuksemme lauseen muuttamiseksi on: “Helposti saatavilla olevalla menettelyllä tarkoitettaisiin, että menettely on niiden sidosryhmien tiedossa, joiden käyttöön se on tarkoitettu, ja tarjoaa riittävää apua niille, joilla voi olla erityisiä esteitä sen käytössä.”

46 §. Perustellun valituksen edellyttämät toimenpiteet

Kirjoitusvirhe perustelujen ensimmäisessä lauseessa sanassa “tilanteista” → “tilanteissa”.

Finnwatch esittää myös sanan “voisi” lisäämistä lauseeseen: “Haitallisten vaikutusten priorisointi [voisi] edellyttää tunnistetun vaikutuksen perusteellista arvioimista 21 §:n tarkoittamalla tavalla, ja tarvittaessa määrällisten ja laadullisten tietojen hankkimista 22 §:n tarkoittamalla tavalla.” 21 §:n pykälän mukaan yrityksen on tehtävä perusteellinen arvio niillä yleisillä aloilla ja alueilla, joilla haitalliset vaikutukset on tunnistettu todennäköisimmiksi ja vakavimmiksi. Valitusten perusteella yrityksen tietoon tullut haitallinen vaikutus voi kuitenkin olla kohdistettu tiettyyn tahoon, eikä se myöskään välttämättä liity yleisiin aloihin tai alueisiin joilla vaikutukset on tunnistettu todennäköisimmiksi ja vakavimmiksi. Tästä huolimatta valituksen kohteena oleva vaikutus voi olla vakava. Valitusmekanismi täydentää yrityksen omia riskiperusteisia tunnistamis- ja arviointiprosesseja, ja niiden kautta yritykset voivat saada tietoon myös epätodennäköisempiä vakavia vaikutuksia.

47 §. Ilmoitusmekanismi

Pykälän perusteluissa olevassa lauseessa “*Direktiivin 14 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan mukaisesti yritykset voisivat tarvittaessa ilmoittaa ilmoituksen tehneille henkilöille tai järjestöille ilmoituksen johdosta toteutetuista tai toteutettavista toimista.*” sana “järjestöille” tulisi muuttaa sanaksi “tahoille”.

48 §. Henkilöllisyyden luottamuksellisuuden säilyttäminen

Pykälän mukaan yrityksen on “varmistettava, että valituksen tai ilmoituksen tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyys ja yhteisön tunnistetiedot säilyvät pyynnöstä luottamuksellisena”. Toisaalta saman pykälän mukaan “jos yrityksen on tarpeen jakaa valitusta koskevia tietoja asian selvittämiseksi, tietojen jakaminen ei saa vaarantaa valituksen tekijän turvallisuutta eikä paljastaa valituksen tekijän henkilöllisyyttä”. 47 §:n mukaan taas yrityksen on perustettava ilmoitusmekanismi, jonka kautta luonnolliset henkilöt

ja muut tahot voivat tehdä nimettömiä ja luottamuksellisia ilmoituksia ilman erillistä pyyntöä luottamuksellisuudesta. Henkilöllisyyden luottamuksellisuuden säilyttämisen osalta ehdotettu sääntely on ristiriitaista. Finnwatch esittää, että lauseen ko. kohta muutetaan muotoon: "...varmistettava, että valituksen tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyys säilyy luottamuksellisina". Toisin sanoen sekä ilmoituksen että valituksen tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden tulee säilyä luottamuksellisena ilman erillistä pyyntöä.

51 §. Viranomaiselle ilmoittaminen

Finnwatch katsoo, että ilmoittajan (silloin kun kyseessä on luonnollinen henkilö) henkilöllisyys on pidettävä salassa, jos henkilöllisyyden paljastamisesta voidaan olosuhteiden perusteella arvioida aiheutuvan kyseiselle henkilölle haittaa ts. henkilöllisyys on pidettävä salassa ilman ilmoittajan esittämää erillistä pyyntöä.

Pykälän perusteluissa referensseiksi listataan elintarvikelain, rehulain, finanssivalvontalain, tietosuojalain sekä elintarvikemarkkinalain vastaavia säännöksiä. Elintarvikemarkkinalaki on mainituista laeista kuitenkin ainoa, johon sisältyy vaatimus *pyytää* henkilöllisyyden salaamista.

Elintarvikemarkkinalaissa on kyse merkittävällä tavalla erilaisesta lainsäädännöstä kuin yritysvastuulaissa. Ko. lakia sovelletaan elinkeinonharjoittajien välisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskeviin sopimuksiin ja käytäntöihin, ja sen mukaisia ilmoituksia valvovalle viranomaiselle voivat tehdä sopimusosapuolet, toimijat joihin sopimusehdot kohdistuvat, elinkeinonharjoittajien etuja valvova ry, tavarantoimittaja, tuottajaorganisaatio, sekä tavarantoimittajia edustava riippumaton oikeushenkilö tavarantoimittajan pyynnöstä. Elintarvikemarkkinalain tarkoittaman ilmoittajan henkilöllisyys (ja muut ilmoittajan mahdollisesti yksilöimät tiedot) pidetään salassa jos sen paljastuminen voi vahingoittaa toimijan etua.

Yritysvastuulain mukaisia ilmoituksia viranomaisille voivat tehdä paitsi oikeushenkilöt myös luonnolliset henkilöt, jotka voivat olla asianosaisia ja/tai haavoittuvassa tai heikossa asemassa yritysvastuuvolliseen yritykseen, sen tytäryritykseen tai liikekumppaniin nähden. Muista perusteluissa mainituista laeista tietosuojalaissa, elintarvikelaissa ja rehulaissa, jos ilmoituksen tekee luonnollinen henkilö, hänen henkilöllisyytensä on pidettävä salassa ilman erillistä pyyntöä, jos henkilöllisyyden paljastamisesta voi aiheutua kyseiselle henkilölle haittaa. Yritysvastuulaissa olisi perusteltua toimia samoin.

52 §. Toimenpiteet ilmoitusten johdosta

Pykälän perusteluissa on kirjoitusvirhe sanassa "voi" → "voisi"

Selkeyden vuoksi Finnwatch ehdottaa, että 2 momentin perusteluissa sanan "ilmoitus" eteen lisätään määre "luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön tekemä" lauseessa "Jos valvontaviranomaisen katsoo että [luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön tekemä] ilmoitus

on aiheeton...” Näin olisi selvä, että tässä yhteydessä ei viitata viranomaisen ilmoitukseen siitä, mihin toimenpiteisiin viranomainen on ryhtynyt.

53 §. Tutkinnan käynnistäminen

Pykälän perusteluissa lausetta “*Hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus voi kuitenkin edellyttää lisätietojen kysymistä ilmoituksen tehneeltä arvioitaessa täyttävätkö edellytykset tutkinnan käynnistämiseen.*” tulisi täydentää. Viranomaisen tulisi tarvittaessa myös jo ennen varsinaista tutkintaa voida hankkia tietoja myös muualta kuin kysymällä niitä ilmoituksen tekijältä. Ilmoituksen tekijä ei ole vastuussa yritysvastuulain rikkomisen valvonnasta ja sitä koskevan evidenssin keräämisestä, viranomainen on. Viranomaisen tarkempi tutkinta voi siis käynnistyä viranomaisen saaman ilmoituksen kautta, viranomaisen omaehtoisien selvitystyön kautta tai näiden kahden yhdistelmänä. Finnwatch esittää, että lause muutetaan muotoon “Hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus voi kuitenkin edellyttää lisätietojen kysymistä ilmoituksen tehneeltä tai tietojen hankkimista muilla tavoin arvioitaessa täyttävätkö edellytykset tutkinnan käynnistämiseen.”

54 §. Tietojensaanti yritykseltä ja liikekumppaneilta

Pykälän perusteluissa viitataan lain 7–16 artikloihin. Tarkoitus lienee kuitenkin viitata kansallisen lain pykäliin, joilla toimeenpannaan direktiivin 7–16 artiklat.

Finnwatch esittää muutosta pykälän perusteluiden kohtaan “...huolellisuusvelvoitetta toteutetaan yrityksen tytäryrityksissä ja yrityksen toimintaketjun liikekumppaneiden toimesta” → “...huolellisuusvelvoite jalkautetaan yrityksen tytäryrityksiin ja yrityksen toimintaketjun liikekumppaneiden toimintaan.” Muutosta ehdotetaan siksi, että tytäryritykset ja liikekumppanit eivät (välttämättä, huom. tietyt poikkeukset tytäryhtiöiden osalta) toteuta huolellisuusvelvoitetta yrityksen puolesta, mutta lain noudattamisen kannalta merkityksellistä on, miten yritys jalkauttaa oman huolellisuusvelvoitteensa.

56 §. Tarkastusten suorittaminen

Pykälän mukaan tarkastuksia voitaisiin tehdä tiloihin, alueille ja kulkuneuvoihin, jotka liittyvät mm. yrityksen “1) tuotteiden tuotantoon, jalostamiseen tai palvelujen tarjoamiseen”. Määritelmä ei ole yhdenmukainen toimintaketjun määritelmän kanssa (13 § 1 momentin 1 alakohta), minkä lisäksi jalostus on turha lisä (sisältyy tuotantoon). Yhdenmukaisuuden vuoksi Finnwatch esittää, että kyseinen kohta muutetaan muotoon “1) tuotteiden tuotantoon, palvelujen tarjoamiseen tai tuotteen tai palvelun kehittämiseen”.

Kirjoitusvirhe pykälän 1 momentin perusteluissa sanassa “tomintaketju-käsitteeseen” → “toimintaketju-käsitteeseen”

Pilkkuvirhe 2 momentin perusteluissa

4 momentin perusteluissa kirjoitusvirhe sanassa "noudattamisen" → "noudattamiseen", "riskinarviointiin" → "riskienarviointiin"

Pilkkuvirheitä 7 momentin perusteluissa ja puuttuva sana ("olisi"?) kohdassa "sinetöinti tosiasiallinen valvonnan toteuttamisen keino, eikä siitä annettaisi erillistä hallintopäätöstä".

9 momentin perusteluissa sana "momentin" pitäisi olla kursivoitu

58 §. Määräys toiminnan puutteiden korjaamiseksi

Pykälän perustelujen ensimmäisen kappaleen lopusta puuttuu piste.

2 momentin perusteluissa pilkkuvirhe.

59 §. Muut hallinnolliset pakkokeinot

59 §:n 1 momentin 4 kohta viittaa 35 §:ään ja siten direktiivin resitaaliin 58: *"jos yritys ei tarjoa korjaamista siinä tapauksessa, että se on yksin tai yhdessä aiheuttanut tosiasiallisen haitallisen vaikutuksen, toimivaltaisella valvontaviranomaisella on valtuudet määrätä omasta aloitteestaan tai sille tämän direktiivin nojalla ilmoitettujen perusteltujen huolien vuoksi yritys toteuttamaan asianmukainen korjaaminen."*

Edellä mainitun valossa 59 §:n 1 momentin 4 kohta tulisi saattaa direktiivin mukaiseksi ja ymmärrettävämmäksi poistamalla pykälästä siinä toistuvat lain-sanat. Pykälän ko. kohdan ei käsittääksemme ole tarkoitus viitata lain rikkomiseen vaan direktiivin liitteenä olevien ihmisoikeuksien, ihmisoikeussopimusten ja ympäristösopimusten rikkomiseen. Alkuperäisessä direktiivissä vastaava kohta on kirjattu (artiklassa 25) muotoon "iii) tarvittaessa toteuttamaan korjaavia toimia, jotka ovat oikeassa suhteessa rikkomiseen ja tarpeen sen lopettamiseksi;" (huom! ilman viittauksia kansalliseen lakiin). Finnwatch katsoo, että 59 §:n 1 momentin 4 kohta tulee muuttaa muotoon "4) toteuttamaan korjaavia toimia, jotka ovat oikeassa suhteessa rikkomisen vakavuuteen ja rikkomisen lopettamiseksi." Vielä selkeämmäksi lause tulisi jos "rikkomisen" sanojen sijaan käytettäisiin sanoja "haitallisen vaikutuksen".

60 §. Uhkasakko

Pykälässä viitataan yritysvastuulain 54, 58 ja 59 §:n nojalla annettuihin viranomaisen määräyksiin. Pykälässä 54 ei kuitenkaan varsinaisesti puhuta määräyksestä vaan viranomaisen pyynnöstä. Finnwatch kehottaa tekemään tämän huomion edellyttämät mahdolliset muutokset pykäliin 54 ja/tai 60 lain jatkovalmistelussa.

61 §. Huomautus

Perustelujen lauseesta “Ehdotetussa laissa edellä sanottuja EU-sääntelyn seuraamuksiin tehokkuuden, oikeasuhtaisuuden ja varoittavuuden periaatteita pantaisiin täytäntöön porrastamalla seuraamuksia niin, että vähäisemmistä lain rikkomisesta voitaisiin antaa kevyempiä seuraamuksia ja vakavimmista lain rikkomisista voitaisiin määrätä direktiivin 27 artiklan 4 kohdan mukainen liikevaihtoon perustuva taloudellinen seuraamus.” puuttuu sana “liittyviä” ja lauseessa on kirjoitusvirhe sanassa “rikkomisesta” → “Ehdotetussa laissa edellä sanottuja EU-sääntelyn seuraamuksiin liittyviä tehokkuuden, oikeasuhtaisuuden ja varoittavuuden periaatteita pantaisiin täytäntöön porrastamalla seuraamuksia niin, että vähäisemmistä lain rikkomisista voitaisiin antaa kevyempiä seuraamuksia ja vakavimmista lain rikkomisista voitaisiin määrätä direktiivin 27 artiklan 4 kohdan mukainen liikevaihtoon perustuva taloudellinen seuraamus.”

62 §. Rikkomusmaksu

Kirjoitusvirhe pykälän ensimmäisessä lauseessa “määrä” → “määrätä”

Pykälän perustelujen ensimmäisen lauseen lopusta puuttuu piste.

1 momentin 3 kohdan perusteluissa kirjoitusvirhe sanassa “kyseisein” → “kyseisen”

1 momentin 2 ja 3 kohdan ja niiden perustelujen välillä on eroja siinä, viitataan niissä koko pykälään vai pykälien tiettyihin momentteihin. Esimerkiksi 3 kohdassa viitataan pykälissä 36 §:n 1 ja 4 momenttiin mutta perusteluissa koko pykälään ja sen 1 momenttiin. Viitteet tulisi yhdenmukaistaa.

1 momentin 4 kohdan perusteluissa kirjoitusvirhe sanassa “jossa” → “joissa”

1 momentin 5 kohdan perusteluissa ylimääräinen sana “voi poista” → “poista”

2 momentin perusteluissa väärä sana / kirjoitusvirhe sanassa “tuon” → “teon”

3 momentin perusteluissa kirjoitusvirhe sanassa “huomatusta” → “huomautusta”

Finnwatch esittää, että luetteloon lain velvoitteiden laiminlyönneistä, joista voidaan määrätä rikkomusmaksu, lisätään toistuvat huomautukset samasta asiasta. Esityksen mukaan rikkomusmaksu tai hallinnollinen seuraamusmaksu voidaan määrätä tiettyjen lain velvoitteiden laiminlyönneistä, ja kaikkien lain velvoitteiden laiminlyönneistä voidaan antaa huomautus. Esimerkki velvoitteesta, jonka laiminlyönneistä ei voida määrätä rikkomusmaksua tai hallinnollista seuraamusmaksua, on 38 §:n mukainen raportointivelvoite. 38 §:n laiminlyönneistä voidaan kuitenkin antaa huomautus. Yrityksen “asiaankuuluvat aiemmat tämän lain rikkomiset” sekä myös “rikkomuksen kesto” ovat 66 §:n mukaan huomioon otettavia seikkoja seuraamuksia arvioitaessa, mutta etenkin huomautusten osalta epäselväksi jää, miten tämä voidaan ottaa huomioon muuten kuin korkeintaan antamalla uusi huomautus. Finnwatchin näkemys on, että tilanteissa joissa yritys toistuvasti sivuuttaa

viranomaisen huomautuksen samasta asiasta, viranomaisella tulee olla mahdollisuus määrätä huomautusta tuntuvampi seuraamus, kuten rikkomusmaksu.

64 §. Hallinnollisen seuraamuksen määrä

Perustelujen ensimmäisen kappaleen lopussa on virheellisesti pilkku pisteen sijaan.

Selvyiden vuoksi Finnwatch esittää, että perusteluissa “tilivuosi” korvataan “tilikaudella”, jota käytetään myös pykälässä.

Johdonmukaisuuden vuoksi myös 7 §:ään viitattaessa olisi hyvä viitata ko. pykälän tiettyyn momenttiin (eli 3 momenttiin).

65 §. Hallinnollisen seuraamusmaksun määräämistä koskeva menettely

Kirjoitusvirhe lauseessa “Ehdotettu seuraamusmaksun määräämistä koskeva menettely ei siten ole suoraan direktiivin edellyttämää sääntelyä, mutta se seuraisi direktiivin edellyttämistä korkeista muodostuvista taloudellisista seuraamuksista.” → sanan “korkeista” tulisi olla “korkeaksi”.

66 §. Seuraamusten arviointi

Pykälän 2 momentin perusteluissa on pilkkuvirhe.

Pykälän 3 momentin perusteluissa puhutaan “toimitusketjusta” joka ei ole enää muualla laissa käytetty termi. Finnwatch esittää, että se korvataan “toimintaketjulla”.

Lisäksi Finnwatch esittää että samaan yhteyteen lisätään lause “eikä toimintaketjun toimijoiden korvaamista toisilla toimijoilla toimintaketjun läpinäkyvyyden parantamiseksi voida pitää kohtuullisena”. Korjattu virke kuuluisi siis kokonaisuudessaan: “Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun yritys ei ole riittävistä pyrkimyksistään huolimatta saanut tarvittavia tietoja toimintaketjustaan lain edellyttämin keinoin, tietojen puuttuminen johtuu yrityksestä riippumattomasta syystä eikä toimintaketjun toimijoiden korvaamista toisilla toimijoilla toimintaketjun läpinäkyvyyden parantamiseksi voida pitää kohtuullisena ja kyseinen tilanne on johtanut siihen, että haitallisten vaikutusten ehkäiseminen tai lopettaminen epäonnistui.” Ei ole tarkoituksenmukaista, että tietojen puuttuminen itsessään olisi riittävä syy seuraamuksen määräämättä jättämiselle.

70 §. Muutoksenhaku

Kirjoitusvirhe pykälän perusteluissa sanassa “sisäisi” → “sisältäisi”

72 §. Valtuutetun edustajan tehtävät

Pykälän 1 momentissa toistuu virheellisesti sana "itse" kohdassa "voivat myös itse ilmoittaa itse edellä tarkoitetut tiedot".

1 momentin perustelujen viimeisestä lauseesta puuttuu sana "olisi" kohdassa "Valvontaviranomaiselle [olisi] tässä yhteydessä ilmoitettava myös valtuutetun edustajan nimi..."

Pykälän perustelujen ensimmäisessä lauseessa kirjoitusvirhe sanassa "toiseen" → "toisen"

74 §. Yhteistyö jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten välillä ja komission kanssa

Kirjoitusvirhe pykälän viimeisessä momentissa sanassa "yhteystyö" → "yhteistyö"

Pykälän 5 momentin perusteluissa on tarpeeton kursiivi sanassa "pykälän" ja kirjoitusvirhe sanassa "yritysvastuudirektiivi" → "yritysvastuudirektiivin".

75 §. Valvontaviranomaisten eurooppalainen verkosto

Lauseesta "Momentin 1 kohdan mukaan valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava sellaisista lain 6 §:ssä ja 7 §:n 3 momentissa tarkoitetuista yrityksistä Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaansa pitävistä yrityksistä, joiden osalta se on toimivaltainen" puuttuu piste ja on ylimääräinen sana "yrityksistä".

Kirjoitusvirheitä myös lauseessa "Momentin 2 kohdan mukaan valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava hallussaan olevat sellaisen yritysvastuudirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua yrityksen, jolla ei ole sivuliikettä missään jäsenvaltiossa tai jonka sivuliikkeet sijaitsevat eri jäsenvaltioissa, nettoliikevaihtoa unionissa koskevat tiedot."

Lauseessa kirjoitusvirheitä ja sisällöllisiä epäselvyyksiä "Sanotun direktiivin kohdan mukaan Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaan pitävä yritys, joka kuuluu direktiivin soveltamisalaan, noudatta artiklassa säädettyjä velvoitteita, kaikilla niillä jäsenvaltioilla, joissa kyseinen yritys toimii, on toimivalta valvoa kyseisten velvoitteiden noudattamista kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti." Epäselvää myös miten lause sopii yhteen sitä seuraavan lauseen ("Jäsenvaltion, joka aikoo valvoa artiklassa säädettyjen velvoitteiden noudattamista, on ilmoitettava asiasta valvontaviranomaisille valvontaviranomaisten eurooppalaisen verkoston kautta, jotta muut jäsenvaltiot eivät valvo niiden noudattamista.") kanssa.

76 §. Valvonnan suorittaminen eräissä tilanteissa

Perusteluissa pilkkuvirhe.

77 §. Vahinkojen korvaaminen

Finnwatch katsoo, että niin yritysten kuin uhrien oikeusvarmuuden varmistamiseksi vahinkojen korvaamista koskevaan pykälään olisi tullut lisätä erillinen nk. pakottava säännös.

79 §. Huomioiminen julkisissa hankinnoissa ja käyttöoikeussopimuksissa

Finnwatch esittää harkittavaksi tulisiko yritysvastuulain 79 §:n sisältö viedä myös kansalliseen hankintalakiin.

Esitysluonnoksen tausta-aineistoja koskevat kommentit

Kansallisen lainsäädännön arviointi (3.3), alaluvut

3.3.4, 2. kappaleen viimeisessä lauseessa on virheellinen viittaus direktiiviin: “direktiivin 29 artiklan 2 kohdan e alakohdan” → “direktiivin 29 artiklan 3 kohdan e alakohdan”

3.3.10, Ympäristön pilaamiskielto

Direktiivin virheellinen käännös, joka on jo korjattu muualla HE-luonnoksessa, on jäänyt vielä tänne: “merkittävästi vahingoittavat elintarvikkeiden säilymisen ja tuotannon luonnollista perustaa” → “merkittävästi vahingoittavat ruoan säilymisen ja tuotannon luonnollista perustaa”.

Ehdotukset ja niiden vaikutukset (4), alaluvut

Pääluvun 5. kappaleen ensimmäisen lauseeseen tulee lisätä “korjaaminen” → “Huolellisuusveloitteeseen kuuluisi mahdollisten haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen sekä tosiasiallisten haitallisten vaikutusten lopettaminen tai niiden laajuuden minimointi ja niiden korjaaminen asianmukaisilla toimenpiteillä.”

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Sekä ympäristö- että ihmisoikeusvaikutuksia koskevissa luvuissa tulee tuoda nykyistä selkeämmin esille esitetyn sääntelyn logiikkaa. Huolellisuusveloite luo yrityksille valtioiden

velvollisuuksista itsenäisen velvollisuuden puuttua toimintansa suoriin ja epäsuoriin haitallisiin vaikutuksiin. Tämä yritysvastuulain logiikka tuodaan esiin lauseessa "Tarkoitus on, että velvoitteiden myötä yritykset huomioisivat toiminnassaan ihmisoikeudet riippumatta siitä, miten asiasta on kohdemaassa säännelty.", mutta sitä tulisi kuljettaa läpi tekstin niin ympäristö- kuin ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa, ettei esitetystä laista saa väärää kuvaa. Nyt esimerkiksi ympäristövaikutuksia koskevassa luvussa (4.2.3) perustellaan, esitetään että ehdotetun sääntelyn ympäristövaikutukset jäävät Suomessa vähäisiksi, sillä "Suomen lainsäädäntö on direktiivin liitteen ympäristösopimuksen mukainen". Myös ihmisoikeusvaikutuksia koskevassa luvussa on samanlainen ongelmallinen kehystys, jossa korostetaan sitä että "sääntelyn ihmisoikeusvelvoitteet ovat voimassa Suomessa". Sääntelyn logiikan kirkastamiseksi tekstissä tulee johdonmukaisesti huomioida että

- sääntelyllä voi olla positiivisia vaikutuksia myös maissa, joissa kansallisen lainsäädännön taso on direktiivin liitteen mukaisella tasolla. Tällaisissa maissa, esim. Suomessa ja muualla EU-maissa, voi lainsäädännöstä huolimatta olla direktiiviin piiriin kuuluvia ongelmia, jotka johtuvat esimerkiksi lainsäädännön toimeenpanon puutteista. Toisin sanoen, vaikutusten arvioinnissa korostetaan tarpeettoman paljon vaikutuksia kolmansissa maissa ja esimerkiksi sitä, onko Suomi ratifioinut tiettyjä sopimuksia. Direktiivin liitteessä mainitut oikeudet, kiellot ja velvoitteet kuuluvat huolellisuusvelvoitteen piiriin sopimusten ratifioinnista riippumatta.
- esitetyllä lainsäädännöllä voi olla myös ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä ja sen noudattamisen valvontaa kirittäviä välillisiä vaikutuksia kaikissa yritysten toimintamaissa, joita vaikutusten arvioinnissa ei huomioida lainkaan. Kun valtio ei hoida velvoitteitaan esimerkiksi ihmisoikeuksien suojelemiseksi, ihmisoikeuksien kunnioittaminen siirtyy huolellisuusvelvoitteen kautta yritysten vastuulle – niin Suomessa, muissa EU-maissa kuin kolmansissa maissa.

4.2.3 Ympäristövaikutukset

2. kappaleen lauseeseen "Sääntelyn tarkoittaman haitallisen ympäristövaikutuksen syntyminen edellyttäisi sanottujen ympäristöä koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden ja kieltojen rikkomista." tulee lisätä viittaukset liitteen 1 osan kohtien 15 ja 16 mukaisesti myös KP- ja TSS-sopimukseen → "Sääntelyn tarkoittaman haitallisen ympäristövaikutuksen syntyminen edellyttäisi sanottujen ympäristöä, KP- ja TSS-oikeuksia koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden ja kieltojen rikkomista".

3. kappaleeseen Finnwatch esittää, että lause "Ylipäätään huolellisuusvelvoitteen mukaisen sääntelyn mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöön rajaa käytännössä se, että suuri osa kansainvälisten oikeudellisesti velvoittavien ympäristösopimusten määräyksistä ovat sellaisia, että niitä ei ole alun perin laadittu suoraan yrityksiä velvoittaviksi." tulee muuttaa muotoon: "Ylipäätään direktiivin mukaisen sääntelyn mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöön rajaa käytännössä se, että suojattavia oikeushyviä ei ole määritelty (toisin kuin on tehty ihmisoikeuksien kohdalla), ja suuri osa kansainvälisten oikeudellisesti velvoittavien ympäristösopimusten määräyksistä ovat itsessään sellaisia, että niitä ei ole alun perin laadittu ja muotoiltu suoraan yrityksiä velvoittaviksi." Lauseessa todetut ongelmat eivät siis johdu huolellisuusvelvoitteesta vaan direktiiviä säädettäessä tehdyistä ratkaisuksista, joilla haitallisen ympäristövaikutuksen määritelmä on sidottu ko. sopimuksiin.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys (11), alaluvut

1. kpl. Finnwatch esittää muutoksia lauseeseen “Säätelyn suurimmat perus- ja ihmisoikeussopimuksiin kohdistuvat vaikutukset toteutuisivat niissä kolmansissa maissa, joissa sovelmisalaan kuuluvien yritysten liiketoimintaa harjoitetaan niiden tytäryritysten ja toimintaketjun liikekumppaneiden avulla.” → “Voidaan arvioida, että säätelyn suurimmat perus- ja ihmisoikeussopimuksiin kohdistuvat vaikutukset toteutuisivat pääsääntöisesti niissä kolmansissa maissa, joissa soveltamisalaan kuuluvien yritysten liiketoimintaa harjoitetaan niiden tytäryritysten ja toimintaketjun liikekumppaneiden avulla.” Esitetyllä lailla voi olla merkittäviä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia myös Suomessa ja muissa EU:n jäsenmaissa. On lain logiikan ja sen ymmärtämisen kannalta selkeämpää, että tämä tulee lain esitöissä johdonmukaisesti esiin.

11.1 Perusoikeuksien turvaaminen

4 kpl. Kappaleen jokaiseen lauseeseen sisältyy virhe tai epätarkkuus, jotka toistuvat esitetyn lain esitöissä toistuvasti ja jotka tulee johdonmukaisesti korjata tekstiin.

- Yritykset voivat toimia paitsi Suomessa ja kolmansissa maissa myös muissa EU-jäsenmaissa. Esitöissä, etenkin luvuissa 4 ja 11, viitataan nyt kuitenkin useassa kohdin joko pelkästään kolmansiin maihin tai pelkästään Suomeen ja kolmansiin maihin. Esimerkiksi tässä kappaleessa lauseeseen “Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaisella huolellisuusvelvoitteella tavoiteltaisiin vaikutuksia Suomen sisäisen lainkäyttöpiiriin ohella niin sanotuissa kolmansissa maissa...” tulee lisätä viittaus myös muihin EU-jäsenmaihiin. Vaikutuksia tavoitellaan kaikkialla missä yritykset toimivat myös tytäryhtiöidensä tai toimintaketjujensa kautta: nämä maat voivat olla myös muita EU-jäsenmaita.
- Direktiivin mukaiset haitalliset vaikutukset eivät tarkoita tai edellytä direktiivin liitteessä mainittujen kansainvälisten sopimusten rikkomista. Ko. sopimukset ovat valtiosopimuksia: ne eivät velvoita yrityksiä eivätkä yritykset voi niitä rikkoa. Haitalliset vaikutukset ovat ympäristön osalta ko. sopimukseen sisältyvien tai niihin perustuvien oikeuksien, kieltojen ja velvoitteiden rikkomista. Ero on merkityksellinen. Esimerkiksi tässä kappaleessa lause “Säätelyn soveltamisalaan tulevat yritykset velvoitettaisiin huomioimaan toiminnassaan haitalliset vaikutukset, jotka aiheutuvat direktiivin liitteen mukaisten ja yleisesti valtioita velvoittavien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden rikkomisesta...” tulee muuttaa muotoon ““Säätelyn soveltamisalaan tulevat yritykset velvoitettaisiin huomioimaan toiminnassaan haitalliset vaikutukset, jotka aiheutuvat direktiivin liitteen mukaisten ihmisoikeuksien rikkomisesta...”
- Lakiesityksen tausta-aineistoissa viitataan toistuvasti huolellisuusvelvoitteen osalta vain yritysten omaan toimintaan ja toimintaketjuihin. Esimerkiksi tämän luvun lauseeseen “Nämä kansainvälisten sopimusten velvoitteet olisi huomioitava siitä riippumatta, onko maa, jossa yritys tai liikekumppanit toimivat ratifioinut kyseisiä

sopimuksia...” tarvitaan kaksi korjausta: “Nämä kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat oikeudet, kiellot ja velvoitteet olisi huomioitava siitä riippumatta, onko maa, jossa yritys, sen tytäryritys tai liikekumppanit toimivat ratifioinut kyseisiä sopimuksia...”

11.6 Oikeusturva

1. kappaleen lauseessa “Muutoksenhakuoikeus olisi siten ennen kaikkea yrityksillä, joita päätös koskee.” sanat “ennen kaikkea” tulee korvata sanalla “esimerkiksi”. Kuten samaisessa kappaleessa myöhemmin todetaan, myös asianosaisella ilmoituksen tehneellä olisi valitusoikeus. Ko. oikeus on yhtäläinen yritysten valitusoikeuden kanssa, eikä siksi luonnehdinnalle “ennen kaikkea” ole perusteita.

11.11 Lailla säätämisen vaatimus

Tässä luvussa todetaan useita kertoja hieman eri sanoin, että “yritysvastuudirektiivin liitteet eivät sisällä kansallista liikkumavaraa (sic) sen osalta minkä sisältöisenä liite tulee panna täytäntöön”. Näitä väitteitä tulisi tarkentaa siten, että tältä osin kyseessä on vähimmäissääntely. Kansallisesti on mahdollista ottaa käyttöön tiukempia säännöksiä, joilla saavutetaan korkeampi ihmisoikeuksien, ympäristön tai ilmaston suojelun taso. Näin ollen kansallisesti olisi mahdollista säätää kattavammin huolellisuusveloitteen materiaalisesta soveltamisalasta.

Saman luvun 6 kappaleen 1. lauseessa on kirjoistusvirheitä / puuttuvia sanoja, jotka haittaavat sen ymmärtämistä.